

UZASADNIENIE

Projektowane rozporządzenie stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 90u ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915, z późn. zm.), zgodnie z którym w przypadku przyjęcia programu albo programów, o których mowa w art. 90u ust. 1 tej ustawy, Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe warunki udzielania pomocy dzieciom i młodzieży oraz innym grupom społecznym objętym danym programem, formy i zakres tej pomocy oraz tryb postępowania w tych sprawach, uwzględniając w szczególności przedsięwzięcia sprzyjające eliminowaniu barier edukacyjnych, a także osoby i grupy osób uprawnione do pomocy.

W związku z podjęciem w dniu ... przez Radę Ministrów uchwały nr ... w sprawie Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2025, projektowane rozporządzenie określa szczegółowe warunki udzielania pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników do kształcenia ogólnego w tym podręczników do kształcenia specjalnego, dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia zawodowego i materiałów ćwiczeniowych dla uczniów: słabowidzących, niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi (w przypadku gdy są to niepełnosprawności spośród wymienionych wyżej niepełnosprawności), posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 127 ust. 10 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.), albo orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 312 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.).

W latach 2023–2025 pomoc w formie dofinansowania zakupu podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego, materiałów edukacyjnych do kształcenia ogólnego, materiałów edukacyjnych do zawodowego i materiałów ćwiczeniowych zostanie udzielona uczniom uczęszczającym do szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego.

Szacuje się, że w latach 2023–2025 pomoc w ramach programu otrzyma ok. 183 020 uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,

uczęszczających do szkół ponadpodstawowych oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego, w tym w roku szkolnym 2023/2024 – 57 597 uczniów, w roku szkolnym 2024/2025 – 61 643 uczniów i w roku szkolnym 2025/2026 – 63 780 uczniów. Dane prognostyczne pochodzą z systemu informacji oświatowej.

Uczniowie uczęszczający do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy otrzymują wsparcie w wysokości 225 zł, uczniowie branżowej szkoły I stopnia i branżowej szkoły II stopnia – 390 zł, natomiast uczniowie technikum i liceum ogólnokształcącego oraz szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie liceum ogólnokształcącego – 445 zł. Zróżnicowanie kwot dofinansowania dla uczniów niepełnosprawnych wynika z odpowiednio większego zapotrzebowania na podręczniki, materiały edukacyjne i materiały ćwiczeniowe w zależności od typu szkoły.

Na realizację programu w latach 2023–2025 zaplanowano łącznie 69,7 mln zł, w tym 21,5 mln zł w 2023 r., 23,5 mln zł w 2024 r. i 24,7 mln zł w 2025 r., ze środków rezerwy celowej budżetu państwa poz. 26 „Środki na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zapewnienie uczniom objętym obowiązkiem szkolnym dostępu do bezpłatnych podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, realizację programu rządowego „Aktywna Tablica” i Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa – Priorytet 3, a także innych programów rządowych oraz programów i przedsięwzięć ustanawianych w obszarze oświaty i wychowania na podstawie art. 90u i 90w ustawy o systemie oświaty”.

Analiza kosztów podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych oraz potencjalna liczba uczniów objętych programem wskazuje, że wysokość środków finansowych niezbędnych do uruchomienia programu wyniesie w roku:

- 1) 2023 – około 21,5 mln zł;
- 2) 2024 – około 23,5 mln zł;
- 3) 2025 – około 24,7 mln zł.

Mając na uwadze to, że uczniowie objęci Rządowym programem pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2024, uczęszczają do różnych klas i realizują różne podstawy programowe, wprowadzono podział, który wprost określa, jakim uczniom przysługuje pomoc finansowa na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych.

Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, z wyjątkiem uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz

uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, uczęszczających do szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy, realizują tę samą podstawę programową kształcenia ogólnego oraz podstawę programową kształcenia w zawodzie co ich pełnosprawni rówieśnicy w związku z czym uczniowie ci mogą korzystać z podręczników do kształcenia ogólnego oraz materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi, realizują w szkole specjalnej przysposabiającej do pracy odrębną podstawę programową kształcenia ogólnego. Nauczyciele, realizując treści określone w podstawie programowej kształcenia ogólnego, mogą korzystać z podręczników do kształcenia ogólnego, w tym podręczników do kształcenia specjalnego oraz z materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dostępnych na rynku.

Program nie obejmuje uczniów niewidomych, dla których Ministerstwo Edukacji i Nauki angażuje odrębne środki, uwzględnione w planie wydatków budżetu państwa w części 30 – Oświata i wychowanie. W ramach tych środków są wykonywane m.in. adaptacje podręczników i książek pomocniczych odpowiednio do potrzeb tych uczniów, tj. w systemie Braille’a. Wersje elektroniczne tych adaptacji są udostępniane szkołom i placówkom na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki w specjalnie opracowanym w tym celu systemie informatycznym, umożliwiającym dyrektorom szkół i placówek bieżące ich pobieranie i drukowanie – w całości lub części, zgodnie z indywidualnymi potrzebami edukacyjnymi uczniów. Powyższe rozwiązanie dotyczy również adaptacji podręczników dla uczniów słabowidzących, jednakże uczniowie ci mogą również korzystać z podręczników szkolnych dostępnych na otwartym rynku wydawniczym, wykorzystując do ich czytania odpowiedni sprzęt techniczny i optyczny.

Projekt rozporządzenia określa maksymalne kwoty pomocy dla poszczególnych grup uczniów udzielanej w ramach programu. Zróżnicowanie wysokości kwot dofinansowania wynika z analizy cen podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych dostępnych na rynku dla poszczególnych klas i ich wzrostu na kolejnych etapach edukacyjnych. Kwoty dofinansowania dla uczniów w latach 2023–2025 nie ulegną zmianie w porównaniu z latami 2020–2022. Analiza sprawozdań otrzymanych z województw wskazuje, że kwoty przewidziane w programie są wystarczające, ponieważ dotychczas uruchamiane środki nie były w pełni wykorzystane.

W projekcie rozporządzenia określono tryb ubiegania się o przyznanie pomocy. Pomoc w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych przyznaje się na wniosek rodziców uczniów (prawnych opiekunów,

rodziców zastępczych, osób prowadzących rodzinny dom dziecka, opiekunów faktycznych w rozumieniu ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2022 r. poz. 1577)) albo pełnoletnich uczniów albo na wniosek nauczyciela, pracownika socjalnego lub innej osoby, za zgodą rodziców uczniów (prawnych opiekunów, rodziców zastępczych, osób prowadzących rodzinny dom dziecka, opiekunów faktycznych w rozumieniu ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) albo pełnoletnich uczniów (§ 6 ust. 1 projektowanego rozporządzenia). Wniosek składa się do dyrektora szkoły, do której uczeń będzie uczęszczał odpowiednio w roku szkolnym 2023/2024, 2024/2025 lub 2025/2026. Przyczyny osobiste rodziców lub problemy z prawidłowym wypełnianiem funkcji rodzicielskiej mogą być powodem rezygnacji z osobistego występowania z prośbą o pomoc lub przyczyną niedopełnienia formalności związanych z przygotowaniem stosownego wniosku. W takich sytuacjach rolę wnioskodawcy pełnią inne osoby wskazane w projektowanym rozporządzeniu, jednak za zgodą rodziców uczniów (prawnych opiekunów, rodziców zastępczych, osób prowadzących rodzinny dom dziecka, opiekunów faktycznych w rozumieniu ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) albo pełnoletnich uczniów.

Termin składania wniosków o przyznanie pomocy ustala odpowiednio wójt, burmistrz albo prezydent miasta, właściwy ze względu na siedzibę szkoły (§ 6 ust. 3 projektowanego rozporządzenia). W przypadku czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia (w roku szkolnym: 2023/2024 klasy I i II, 2024/2025 klasy I–III, 2025/2026 klasy I–IV), klas dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonych w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia (w roku szkolnym: 2023/2024 klasy III–VI, 2024/2025 klasy IV–VI, 2025/2026 klasy V i VI), klas VI–IX ogólnokształcącej szkoły baletowej lub liceum sztuk plastycznych, prowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego – termin ustala minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (§ 6 ust. 4 pkt 1 projektowanego rozporządzenia). W przypadku szkół rolniczych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa – termin składania wniosków ustala minister właściwy do spraw rolnictwa (§ 6 ust. 4 pkt 2 projektowanego rozporządzenia). W przypadku szkół leśnych prowadzonych przez ministra właściwego do środowiska – termin składania wniosków ustala minister właściwy do spraw środowiska (§ 6 ust. 4 pkt 3 projektowanego rozporządzenia). W przypadku szkół morskich prowadzonych przez ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej – termin składania wniosków ustala minister właściwy do spraw gospodarki morskiej (§ 6 ust. 4 pkt 4 projektowanego rozporządzenia). W przypadku szkół żeglugi śródlądowej prowadzonych przez

ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej – termin składania wniosków ustala minister właściwy do spraw żeglugi śródlądowej (§ 6 ust. 4 pkt 5 projektowanego rozporządzenia). W przypadku szkół rybołówstwa prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa – termin składania wniosków ustala minister właściwy do spraw rybołówstwa (§ 6 ust. 4 pkt 6 projektowanego rozporządzenia), a w przypadku szkół prowadzących kształcenie zawodowe prowadzonych przez ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe termin składania wniosków ustalają właściwi ministrowie (§ 6 ust. 4 pkt 7 projektowanego rozporządzenia).

Przewiduje się, że do wniosku o udzielenie pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników należy dołączyć kopię orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wskazującego na uprawnienie do otrzymania przez ucznia pomocy w ramach programu (§ 6 ust. 5 projektowanego rozporządzenia).

W latach 2023–2025 ze względu na przepisy art. 8 ust. 9–11 i 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, które wskazują na możliwość zakładania i prowadzenia publicznych szkół morskich przez ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, publicznych szkół żeglugi śródlądowej przez ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, publicznych szkół rybołówstwa przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa, a także szkół prowadzących kształcenie zawodowe przez ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, programem zostali objęci także uczniowie szkół prowadzonych przez tych ministrów. W przypadku szkół prowadzonych przez Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych (szkoła prowadząca kształcenie w zawodzie technik pożarnictwa) ze względu na wymagania zdrowotne wobec uczniów tych szkół, wynikające z charakteru szkół prowadzonych przez tych ministrów, włączenie Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych do programu jest niezasadne.

Dyrektor szkoły jest obowiązany do sporządzenia listy uczniów uprawnionych do otrzymania pomocy w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych (§ 7 projektowanego rozporządzenia).

Dotację na dofinansowanie zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych dla uczniów objętych programem, z wyłączeniem uczniów szkół prowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministra właściwego do spraw rolnictwa, ministra właściwego do spraw środowiska, ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, ministra właściwego do spraw

żeglugi śródlądowej, ministra właściwego do spraw rybołówstwa oraz ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, otrzymuje gmina właściwa ze względu na siedzibę szkoły.

Gmina przekazuje środki finansowe na wypłatę pomocy dla uczniów szkół, dla których jest organem prowadzącym, na rachunek bankowy szkoły (§ 8 ust. 1 projektowanego rozporządzenia). Koszty zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych zwraca rodzicom uczniów (prawnym opiekunom, rodzicom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinny dom dziecka, opiekunom faktycznym w rozumieniu ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) albo pełnoletnim uczniom, dyrektor szkoły, po przedłożeniu dowodu zakupu odpowiednio tych podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych. W przypadku uczniów szkoły, której organem prowadzącym jest jednostka samorządu terytorialnego inna niż gmina, osoba prawna niebędąca jednostką samorządu terytorialnego albo osoba fizyczna, zwrotu kosztu zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych dokonuje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, właściwy ze względu na siedzibę szkoły (§ 9 ust. 1 projektowanego rozporządzenia).

W przypadku czteroletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia (w roku szkolnym: 2023/2024 klasy I i II, 2024/2025 klasy I–III, 2025/2026 klasy I–IV), klas dotychczasowej sześcioletniej ogólnokształcącej szkoły muzycznej II stopnia prowadzonych w czteroletniej ogólnokształcącej szkole muzycznej II stopnia (w roku szkolnym: 2023/2024 klasy III–VI, 2024/2025 klasy IV–VI, 2025/2026 klasy V–VI), klas VI–IX ogólnokształcących szkół baletowych lub liceów sztuk plastycznych, prowadzonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, szkół rolniczych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, szkół leśnych prowadzonych przez ministra właściwego do spraw środowiska, szkół morskich prowadzonych przez ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej, szkół żeglugi śródlądowej prowadzonych przez ministra właściwego do spraw żeglugi śródlądowej, szkół rybołówstwa prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa oraz szkół prowadzących kształcenie zawodowe prowadzonych przez ministrów właściwych do spraw zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego, o których mowa w art. 8 ust. 14a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, środki finansowe na dofinansowanie zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych przekazuje na rachunek bankowy szkoły właściwy minister (§ 8 ust. 2 projektowanego rozporządzenia).

Dowodem zakupu jest imienna faktura VAT, rachunek, paragon lub oświadczenie o zakupie podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych (§ 9 ust. 3 projektowanego rozporządzenia). Ponadto, w przypadku złożenia oświadczenia o zakupie podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych utrzymuje się konieczność zawarcia w oświadczeniu informacji o rozliczeniu wydatków odpowiednio na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych wyłącznie w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2025 (§ 9 ust. 4 projektowanego rozporządzenia). Wyklucza się w ten sposób możliwość przedstawienia potwierdzenia wydatków w formie faktury na zakup podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych finansowanych np. w ramach wydatków ze stypendium szkolnego i jednocześnie oświadczenia o zakupie tych samych podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych w ramach Rządowego programu pomocy uczniom niepełnosprawnym w formie dofinansowania zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych w latach 2023–2025.

Projektowane rozporządzenie w § 9 ust. 5 określa także możliwość zwrotu kosztów zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych na podstawie potwierdzenia zakupu podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych, wystawionego przez podmiot (np. radę rodziców), który zakupił je dla grupy uczniów. Potwierdzenie zakupu powinno zawierać: imię (imiona) i nazwisko ucznia, nazwę i adres siedziby szkoły, klasę, do której uczeń będzie uczęszczał odpowiednio w roku szkolnym 2023/2024, 2024/2025 lub 2025/2026, wykaz zakupionych podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych, kwotę zakupu, datę zakupu i podpis osoby, która dokonała zakupu. Potwierdzenie wystawia się na podstawie faktury VAT oraz listy uczniów, dla których zakupiono podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe.

W przypadku zakupu dla grupy uczniów podręczników, materiałów edukacyjnych lub materiałów ćwiczeniowych tego samego rodzaju w określonym wydawnictwie lub księgarni podmiot zamawiający, np. rada rodziców, rodzic, nauczyciel, otrzymuje fakturę bez wyszczególnienia osób, dla których zakupiono podręczniki, materiały edukacyjne lub materiały ćwiczeniowe. Zatem osoba, która zakupiła podręczniki lub materiały nie będzie miała możliwości przekazania indywidualnym odbiorcom imiennych faktur, które staną się podstawą do zwrotu poniesionych kosztów w ramach programu. Zamawianie podręczników dla grupy uczniów bezpośrednio u wydawcy lub w księgarni jest częstą praktyką w szkołach. Działanie to prowadzi do obniżenia kosztów zakupu.

Projektowane rozporządzenie wejdzie w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projektowane rozporządzenie jest działaniem na rzecz uczniów z niepełnosprawnością objętych programem w zakresie zapewnienia dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projektowane rozporządzenia nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej. Projektowane rozporządzenie nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Jednocześnie, odnosząc się do § 12 pkt 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283), należy stwierdzić, że projektowane rozporządzenie uwzględnia regulacje, w stosunku do których nie ma możliwości, aby mogły być podjęte za pomocą alternatywnych środków.